

Hasan Balić

SREBRENICA I BOSANSKOHERCEGOVAČKI AMANDMAN

Rezime

Posmatrano sa kriminološke strane u Srebrenici 1992 - 1995. vojska bosanskih Srba i vojne i paravojne jedinice sada Savezne države Srbije i Crne Gore izvršili su u idealnom sticaju tri zločina. Tako su sa jednom radnjom pokušali destruirati državu Bosnu i Hercegovinu, ubiti znatan broj njenih građana i nad većinskim narodom Muslimanima izvršili genocid. To je činjenični i pravni novum koji ukazuje da su se stekli uslovi da se izvrši dopuna člana 2. Konvencije o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1948. godine, na taj način što će se kataklizma žrtve (ubijanje drugih i drugačijih, napad na državu u kojoj oni žive, rušenje vjerskih, kulturnih i javnih objekata koji nijemo propadaju) uvesti u biče međunarodnog zločina genocida.

Ključne riječi: Srebrenica, Muslimani, Turci - bosanski Srbi, kriminološka istina, genocid i etničko čišćenje.

I
Amandman je internacionalni pojam koji svoje porijeklo vodi iz francuskog jezika (amendment) i u slobodnom prijevodu na bosanski jezik znači popravak, dodatak nekom zakonu¹. Bosansko-hercegovački amandman ili amandman Srebrenice usmjeren je na popravak člana 2. Konvencije o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1948. godine, jer se u Srebrenici 1995. godine dogodio takav stjecaj zločina kada su zločinci jednom radnjom izvršili tri zločina. Jedan je agresija na nezavisnu i suverenu državnu zajednicu, koja je 22. februara 1992. godine postala član UN-a. Drugi je zločin nad građanima BiH i treći je genocid nad većinskim stanovništvom u BiH, a to su Bošnjaci. Pravno, to može biti pokriveno holokaustom i genocidom, ali, uistinu, to je više od toga. To je kataklizma žrtve, što predstavlja novi izraz za stjecaj takvog zločina koji sve do pojave agresije na Bosnu i Hercegovinu 1992. godine nije bio poznat u literaturi i pravnoj praksi. Jer kada se dogodio Židovima holokaust, oni nisu imali svoju državu i svugdje gdje su živjeli bili su manjina, kojoj je bilo zabranjeno da se bavi poslovima vezanim za zemljoradnju i poljoprivredne djelatnosti. Genocid se po pravilu dešava relativno malim narodima. U Bosni i Hercegovini kada je izvršen nad Bošnjacima muslimanima oni su bili većinski narod koji je živio u zajedničkoj državnoj zajednici izmiješan sa ostalim narodima. Tako je po popisu stanovništva iz 1991. godine u BiH živjelo ukupno 4. 366. 649 stanovnika od kojih 43,7 % bili su Muslimani (Bošnjaci), 31,4% Srbi, 17,3% Hrvati i 7,6% ostali. Dakle, manji broj Srba u zajedničkoj državi izvršio je genocid nad većinskim narodom Bošnjacima. Kada je riječ o krivičnoj odgovornosti, razumljivo je da je ona individualna i krivi su samo oni Srbi koji su osuđeni. Ostali su odgovorni. Iz te kolektivne odgovornosti proizašla je individualna krivnja.

¹ Bratoljub Klaić, Rječnik stranih riječi, Državno izdavačko preduzeće Hrvatske, Zagreb, 1951. str. 27.

II

Po pravilu, u krivičnoj literaturi i krivičnom zakonodavstvu, nakon brojnih učestalih i masovnih zločina, pojave se pojmovi koji objašnjavaju te zločine. Stradanje šest miliona Židova u II svjetskom ratu Židovi označavaju pojmom holokaust ili potpuna destrukcija žrtve. Na tim principima, kada su utemeljili 1947. godine svoju državu Izrael, donijeli su 5710. godine, po hebrejskom, ili 1947. godine po gregorijanskom kalendaru, Zakon o kažnjavanju nacista i nacističkih saveznika (Nazisand nazi kolaborators funis hement law), koji je stupio na snagu 13. 8. 1950. godine. Zakon je među znanstvenicima, ali i u široj javnosti, izazvao znatna interesovanja. O tome sam opširnije pisao u knjizi Bosanska kataklizma - studija slučaja Foča (Magistrat, Sarajevo 2002. godine, strana 115 do 126).

Poljski Židov Rafael Lemkin, zaposlen u američkom Sekretarijatu odbrane, 1933. godine napad na određenu nacionalnu, vjersku ili rasnu skupinu sa namjerom da se ona djelomično ili potpuno uništi označio je pojmom genocid, koji je nastao od dvije riječi, grčke genus – narod i latinske ocidere - ubijati. Što u prijevodu znači ubistvo naroda ili genocid. Muslimani u BiH sve su to prošli, ali još i više od toga. Zato je ovo njihova kataklizma. Istina, kataklizmom se označavaju prirodne nepogode i on je više termin prirodnih nauka. Ovo što se dogodilo u BiH, gdje se ljudi međusobno poznaju i vrlo često su u bliskim, susjedskim i drugim odnosima, pa opet ubijaju jedni druge, samo zato što su različiti po vjeri, predstavlja kataklizmu u čovjeku, u njegovoj prirodi. Prema tome, Srebrenica, Foča, Višegrad sada su kao Užice, kao Nikšić, Kraljevo, kao Granada u Španiji, gdje su nekada živjeli muslimani i gdje ih više nema. To jeste kataklizma muslimana i kao novi vikitmološki pojam treba da bude kažnjiva radnja iz čl.2. Konvencije. To je, ustvari, amandman žrtve.

Da bi dokazali održivost navedene teze, potrebno je izvršiti dublja istraživanja. To smo i učinili u doktorskoj disertaciji “Genocid nad Bošnjacima 1992-1995.” sa posebnim osvrtom na općinu Foča, koja je za štampu prilagođena kao “Bosanska kataklizma – studija slučaja Foča”.

Ovaj rad je novi napor u tom pravcu sa posebnim osvrtom na Srebrenicu, koja je, u kriminološkom smislu, produženi zločin Višegrada, Foče, Zvornika, Čajniča, Rogatice, Rudog, Bratunca, Vlasenice, Prijedora, Banje Luke, Bileće i cijele Bosne i Hercegovine.

III Kriminološka istina o Srebrenici

Danas je vladajuća definicija kriminološke istine ona koju je dao Eneriko Feri s kraja 19. i početka 20. stoljeća, a koja kaže da je to odnos čovjeka prema pravnoj normi.² Ako je krši, on je zločinac. U Srebrenici srpski ratnici prekršili su sve Božije, prirodne i pozitivne pravne norme kao što su Haške i Ženevske konvencije, te Konvencija o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida.

To je ono što ih čini ratnim zločincima i zbog čega je jedan broj bosanskih Srba, i Srba sa šireg područja bivše Jugoslavije, osuđen pred Haškim tribunalom. O tome svjedoči pregled podataka o predmetima na Međunarodnom krivičnom sudu za bivšu Jugoslaviju, objavljen na Internet adresi <http://www.un.org/icty/bhs/glance.bhtm>. Vodeći zločin je genocid i Srbi su za sada jedini narod u Evropi koji za sebe mogu reći da su dali predstavnika koji je izvršio genocid nad muslimanima (presuda Krstić IT 98-33). Slijedeća kriminološka istina jeste da su Srbi jedini narod u Evropi u drugoj polovici 20. stoljeća koji su zločinom potvrdili svoju ideologiju da ne žele živjeti sa Hrvatima i Bošnjacima. O tom svjedoči presuda IT 0039 Biljani Plavšić, prvoj i za sada jedinjoj ženi osuđenoj za zločin etničkog čišćenja. U gradu Srebrenici, u blizini jedna pored drugih, bile su džamija, srpska pravoslavna crkva i katolička crkva Gospe snježne. To je, ustvari, objekat bosanskih franjevac koji su prisutni preko 700 godina u BiH. Muslimani su sačuvali srpsku pravoslavnu crkvu i župnu crkvu Gospe snježne, a Srbi su uništili sve muslimanske vjerske objekte i devastirali župnu crkvu katolika. Po popisu stanovništva iz 1991. godine u Srebrenici je živjelo ukupno 37.201 stanovnik, od čega 38 ili 0,1% Hrvata, Bošnjaka 27.118 ili 72,9%, Srba 9.381 ili 25,4%, ostalih 647 ili 1,8%. Sada su u Srebrenici samo Srbi i pokoji Bošnjak povratnik. To je istina o Srebrenici.

IV Tursko-muslimanski kompleks

Kada je sa srpskom vojskom 11. jula 1995. godine ušao u nebranjenu Srebrenicu general Ratko Mladić, komandant vojske bosanskih Srba i ostalih napadača, pred TV kamerama RS-a, rekao je “osvetili smo se Turcima i

² Hasan Balić, *Bosanska kataklizma: studija slučaja Foča*, Magistrat, Sarajevo, 2002., str. 22.

dahijama. Danas ovaj lijepi grad dajemo na poklon našoj RS.” General je rođen u malom selu Božanovići, u općini Kalinovik. U toj općini, po popisu stanovnika iz 1991. godine, živjelo je ukupno 4.657 stanovnika, od čega je Hrvata 18 ili 0,4 %, Muslimana 1.720 ili 37%, Srba 2.821 ili 60,6%, ostali 92 ili 1,9%. Dakle, ni u selu, ni u općini gdje je rođen Mladić nema Turaka. Tako je i u Srebrenici, Foči, Prijedoru i u cijeloj Bosni i Hercegovini. Bosanski muslimani nisu Turci. Drugi je problem što Srbi na Balkanu imaju kompleks Turaka i za njih, kada treba da ubijaju i pljačkaju svoje susjede i kumove, Bošnjaci su Turci. Ne ulazeći ovdje u povijest odnosa Srba i Turaka, uopće kršćana i Turaka, krajnje je pogrešno i naučno neutemeljeno izjednačavati Bošnjake u Bosni i Hercegovini sa Turcima. Jer Turci jesu po vjeri – islamu muslimani, ali to je veliki narod koji pripada moćnoj svjetskoj velesili. Muslimani iz BiH nisu Turci, niti su dio Turske. Oni su, jednostavno rečeno, Bošnjaci. O tome su značajne radove napisali akademik Muhamed Filipović, profesor Mustafa Imamović, Rasim Muminović, Hidajet Repovac, Rusmir Mahmutćehajić, Marko Oršolić, Luka Markešić. Posebnu studiju napisao je Norman Cigar pod naslovom “Uloga srpskih orijentalista u opravdanju genocida nad Muslimanima Balkana”, a objavio je Institut za istraživanje ratnih zločina u Sarajevu 2004. godine. Iz nje se da zaključiti da srpski islamisti zloupotrebjavaju istinu o muslimanima na Balkanu i tako razvijaju mržnju Srba prema drugima.

Muhsin Rizvić u studiji “Bosna i Bošnjaštvo” konstatovao je da ime Bošnjak se spominje prvi put u carskoj tituli Manojla Komnina 1166. godine, a šestorica trgovaca: Hadži Memiš, Jusuf, Alija Kara-Oruč, Hasan i Ferhat upisali su se kod notara u Zadru 25. 05. 1568. godine kao “Muslimani di Bossina” (Muslimani iz Bosne). Znatno broj muslimana iz Bosne koji su stvarali na turskom jeziku uz svoje ime pridodavali su Al-Bossnavi ili Bosna –Bošnjak.³

Dositej Obradović u aprilu 1782. godine u Pismu Haralampiju, muslimane iz BiH, pa i cijelog Balkana, naziva Turcima. Odlazak Turaka sa Balkana bit će kraj muslimanima, po Dositeju. O tome je pisao doktor Smail Balić u dijelu “Kultura Bošnjaka – Muslimanska komponenta”, Wiena 1973. (strana 57-58).

Pošto se to nije dogodilo u cijelosti Srebrenica je bila šansa da se plan

³ Muhsin Rizvić, Tutinski zbornik, “SEO”, Tutin, 2003., str. 242.

dovede do kraja. To je razlog što je u Bratuncu 1995. godine ubijena Zakira Begić i u njenoj materici-utrobi živa, ali još nerođena beba, koju su članovi državne Komisije za istraživanje nestalih pronašli u masovnoj grobnici Suha 09. 06. 2005. godine. Da bi riješili jednom zauvijek muslimansko pitanje u Foči, prof. dr. Vojislav Maksimović, diplomirani pravnik Petko Čančar i profesor književnosti Velibor Ostojić kao visoki funkcioneri SDS-a i članovi Kriznog štaba Općine Foča, formirali su koncentracioni logor u Foči u kome je ubijeno oko 800 muslimana, civila, a u samom gradu srušeno je 17 džamija i drugih vjerskih objekata muslimana na tom području ova trojica osumnjičenih za ratne zločine u tom kraju su rođeni, školovali se, živjeli i radili sa muslimanima, koje su kasnije hladnokrvno poslali u smrt. To je, ustvari, kataklizma žrtve i zloupotreba moći od strane zločinca.

V

Auschwitzc (Aušvic – Foča – Srebrenica)

Aušvic, Foča i Srebrenica su logori smrti nevinih žrtava Židova, Bošnjaka i pokojeg Hrvata. U svim slučajevima žrtve su odabrane po osnovu vjerske pripadnosti. Logori su u Evropi u 20. stoljeću. Auštvic je logor smrti zatvorenog tipa. Prije nego što su ga osnovali nacisti 1940. godine, na poljskom jeziku zvao se je OSWIEUM. To je malo mjesto na jugozapadu Poljske između rijeka Vistule i Sole i djelovao je i u mirno doba sumorno. Saveznici su se pravdali, kako kaže Neave Airey, da Židovi u kompozicijama ulaze u logor, ali nisu znali kako izlaze. Židovi su izlazili kroz pepeo plinske komore, kao sagorjela materija.⁴ Kada su osnovali koncentracioni logor KPD Foča, Srbi su grad čije je ime staro preko 600 godina preimenovali u Srbbinje i tako stvorili logor zatvorenog tipa u kome se znalo kako ulaze Bošnjaci i pokoji Hrvat i Slovenac, ali, i nakon što se 1995. rasformirao logor, ne zna se kako je u smrt otišlo preko 800 civila nesrba. Danas Srbbinje ne postoji. Gradu je vraćen stari naziv Foča, ali tamo više nema Bošnjaka. Istina, do 17. 05. 2005. godine u grad se vratilo petnaest porodica koje čine staračka domaćinstva.

Srebrenica je logor pod otvorenim nebom. To je lijep i živopisan kraj sa bogatom florom i faunom. To je mjesto gdje ima svega što je potrebno za ugodan ljudski život i prvi put se spominje u povijesti 1367. godine.

⁴ Neaver Airey – Nirnberg, "Globus", Zagreb, 1990., str. 134-140.

Logor je zauzimao površinu od 553 kvadratna kilometra. Svijet je dakle vidio ovaj logor i vidio kako u njega ulaze živi, a izlaze mrtvi Bošnjaci. To je suština zločina iz koje se vidi da između Aušvica, Foče, opkoljenog Sarajeva i Staljingrada, a posebno Srebrenice, nema suštinske razlike.

VI

Zašto je jedan dio svijeta protiv Bošnjaka?

Skrhana od bola i sa izgubljenom nadom u pravdu Munira Subašić, kojoj su iz ruku zločinci oteli maloljetnog sina o kome ništa do danas ne zna, i Advija Šehomerović, kojoj su zločinci ubili cijelu porodicu, inače aktivistkinje NVO "Majke enklave Srebrenica i Žepa", kada su čule da se tužiteljica Tribunala nagodila sa zločincem Momiom Nikolićem za dnevni list "Osobođenje" od 08. 05. 2005. godine, kazale su: "Cijeli svijet je protiv nas." Dalje su kazale: "Da je svijet vidio šta su nam radili, nama i našoj djeci, nikada se s njima ne bi nagađali." Teško je povjerovati tvrdnjama ovih dviju žena da je svijet protiv nas zato što smo muslimani, ali zasigurno jedan dio svijeta jeste. U Srebrenici su se kršćani ujedinili protiv muslimana. Tu su bili, pored bosanskih i Srba iz Srbije, francuski general Morion, engleski general Rouz, egipatski Kopt Butros Butros Gali i jedini Japanac Jasuši Akaši i komadant holandskog bataljona. Udruženje građana Bosanskog Podrinja koje obuhvata četrnaest općina iz sliva rijeke Drine, još 1995. godine podnio je krivičnu prijavu protiv gore navedenih visokih funkcionera, ali nijedan od njih nije procesuiran kod domaćeg, a ni kod Međunarodnog suda. Na osnovu ovoga moglo bi se zaključiti da su u pravu Munira i Advija. Međutim, ima i druga strana ove priče. Jedan dio moralnog svijeta stao je na stranu žrtve i u granicama svojih mogućnosti lobirao za pravdu. U tome je i uspio formiranjem Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju. Njegova uloga u istini o Srebrenici je nezamjenljiva. To se u prvom redu odnosi na ljude iz SAD. Dakle, u Srebrenici svijet se podjelio na žrtve i zločince, i na one koji su pomagali žrtvama i one koji su pomagali zločincima.

Srebrenica je svijet muslimana iz BiH i sa Balkana. Oni nisu Turci, nisu Arapi, nisu crni muslimani, ali jesu drugačiji od kršćanskog okruženja. Oni su jednostavno Muslimani iz Bosne i Hercegovine. U tome ih nije htjela razumjeti kršćanska Evropa, a i ostali dio muslimanskog svijeta nije bio agresivan prema njihovim neprijateljima. Izuzetak je Islamska republika Iran,

čije su mogućnosti bile višestruko ograničene. To je razlog što mislim da je opravdano ovaj rad zaključiti obraćanjem imama Homeinija Gorbačovu, kada je kazao:

“Vaša ekselencijo Gorbačov, zamolio bih Vas da se ozbiljnije počnete baviti izučavanjem islama. Ne zato što ste potrebni islamu i muslimanima, već zbog uzvišenih univerzalnih vrijednosti muslimana koji mogu biti izvor utjehe i spasa svih naroda.”⁵

To bi bila u najkraćem poruka iz Srebrenice čovječanstvu. Srebrenicu treba shvatiti kao dio muslimanske zajednice u BiH, na Balkanu, ali i šire. Ako se u tome uspije onda ima realnih izgleda da se pronađu prijatelji koji će zaštititi od potpunog uništenja muslimane u ovom dijelu svijeta. Samo pod tim uslovima je realna nada o povratku Bošnjaka na prostore u kojima su ranije živjeli. Druga realnost jeste da ostanu na suženom prostoru koji sada naseljavaju. Oba ova prijedloga ozbiljno su dovedena u pitanje, jer muslimani u Bosni i Hercegovini i dalje žive u okruženju koje im nije prijateljski naklonjeno. Tako je u glavnom gradu Bosne i Hercegovine životni prostor muslimana sveden na ograničen prostor. Multietničko Sarajevo nikada nije bilo tako geografski omeđeno kao sada. Prostire se od Kozje ćuprije, pa ide po dnu Trebevića do Vraca, Dobrinje i tako u jedan krug. Okolo njega je Srpsko Sarajevo, koje se sada zove Istočno Sarajevo, ali i dalje bez Bošnjaka. Da li je to buduća Srebrenica ili neko drugo stratište? Sada je problem kako pravno i fizički reintegrirati taj prostor i u njega vratiti Bošnjake. Svjesni smo da to nije lagano i jednostavno rješenje. Ovo tim prije što se i u međunarodnom krivičnom pravu pravne norme donose konsenzusom. Kada su u pitanju muslimani na Balkanu i u Bosni i Hercegovini skoro da je bez većih napora moguće postići konsenzus da se fizički unište ili protjeraju. Srebrenica je to bez sumnje potvrdila. Zbog toga je, 60. godina od kako je donešena Konvencija o genocidu, Srebrenica dala dovoljno činjenične osnove da se proširi biće genocida radnjom koja će biti označena kao kataklizma žrtve.

Abstract

Viewed from the perspective of criminology, the Bosnian Serb army and military and paramilitary units from what is now the Federal States of Serbia

⁵ Ruhail Al Musawi Al Homeini – Riječ DD Opresa, Zenica 1994., str. 12.

and Montenegro perpetrated three crimes in Srebrenica in 1992 to 1995, in an ideal concatenation. In one blow, they sought to destruct the state of Bosnia and Herzegovina, kill a large number of its citizens, and inflict genocide on the Muslims, who constitute a majority in the country. This is a factual and legal novum that indicates that the conditions have arisen for an amendment to Article 2 of the 1948 Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, to enable the cataclysm of victims (killing others, those who are different), assault on the state in which they live, and the destruction of the religious, cultural and public buildings belonging to them) to be incorporated into the definition of the international crime of genocide.

Key words: Srebrenica, Muslims, Turks, Bosnian Serbs, criminological truth, genocide, ethnic cleansing.

Literatura:

- Al Musawi Al Homeini R., (1994) Riječ, Zenica: DD Opreša
- Balić H., (2002) Bosanska kataklizma: studija slučaja Foča, Sarajevo: Magistrat
- Balić Smail, (1990) Kultura Bošnjaka, Zagreb: Behar
- Cigar N., (2000) Uloga srpskih orijentalista u opravdanju genocida nad Muslimanima, Sarajevo: Institut za istraživanje zločina protiv mira i čovječnosti
- Filipović M., (1992) Povodom teme o genocidu, Sarajevo: Pravna misao, br.2-4
- Gatman R., (1996) Svjedok genocida, Sarajevo: VKBI
- Golding Z., (1938) Jevrejski problem, Zagreb: Bignoza
- Imamović M., (1991) Pregledi historije genocida nad Muslimanima u jugoslovenskim zemljama, Sarajevo
- Imamović M., (1997) Historija Bošnjaka, Sarajevo: Preporod
- Mahmutćehajić R., (1998) Kriva politika, Tuzla. "Kameleon"
- Muminović R., (1995) Fenomen srpske destruktivne svijesti
- Neave A., (1990) Nirnberg, Zagreb: Globus
- Repovac H., (2003) Sociologija simboličke kulture, Sarajevo: Magistrat
- Rizivić M., (2003) Bosna i Bošnjaštvo, Tutinski zbornik, Tutin: "SEO"